

1. Dav: Vogel Diff. an creatio Mundi ex lumine nature demonstrari queat. 1704.
2. Chr. Mascevoj Diff. ex Gen. I. vi. 1723.
3. Joachi Hildebrandi Diff. de creatione universi 1657.
4. Berth. Derschow Diff. de immortalitate primi hominis. 1629
5. Christ. Mascevoj Diff. de voluntate Adami 1710
6. Joh: Hurelmanni Diff. de lapsu primorum parentum. 1637.
7. Mart. Corseh Diff. II, de fluvio paradisi. 1706.
8. Aug: Pfeifferi, Diff. de homicidio Lamechi. 1671.
9. Christ. Neubaur Diff. de signo quod Deus Caini posuit. 1672.
10. Joh. phil. Pfeifferi Diff. de homicidio Lamechi. 1670

Q. D. B. V.

DISPUTATIO THEOLOGICA II.

DE

GENUINO ET HARMONICO SENSU DICTORUM

Exod. XX. 5. & Ezech, XIIX. 19. 20.

apparenter sibi contradicentium,

Conciliationem eorumdem, ex aliorum sententia factam, expendens Quam,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO atq; EXCELSISSIMO PRINCIPE ac DOMINO,

DOMINO FRIDERICO WILHELMO,

REGNI PRUSSIAE ET ELECTORATUS BRANDENBURGICI HAEREDE, &c. &c. &c.

VENERANDAE FACULT. THEOL. CONSENSU,

IN ACADEMIA REGIOMONTANA,

Placide eruditorum ventilacioni sstunt,

PRÆSES

MICHAEL SCHREIBER,

S. Theol. Doct. & P. P. Ordin. Consiliar. Consistorial. Eccles. Cathedral. Cniphofianæ Pastor ac Bibliothecar. Wallenrod.

Et Respondens

JOHANNES FRIDERICUS KOESLING,

Tapiav. Prussus,

ad d. Decembr. A. MDCCXI.

IN AUDIT. MAX. Horis consueta.

Per - Illustri, Excellentissimo & Generosissimo
DNO. GEORGIO ERNESTO
à **Schlieben /**

S. R. M. in Prussia Consiliario Provinciali gravissimo,
Atq; Districtus Tapiaviensis Archi-Capitaneo fulgidissimo,
Hæreditario Domino in *Scharau / Jesau / Wittenberg /* &c.
Domino suo gratiosissimo.

Viro Prænobilissimo, Amplissimo ac Excellentissimo

DNO. PAULO Rabe /
Logices & Philosophiæ primæ Prof. Pub. Ord. undiquaque
celeberrimo,
Magno suo Mæcenati & præceptori omni observantiæ cultu jugiter
devenerando.

Viro Prænobilissimo, Amplissimo atq; Consultissimo

DNO. CHRISTOPHORO Ritter /
Inclytæ urbis Lœbnicensis Consiliario singulari
prudencia conspicuo,
Patrono suo ac Evergetæ multis nominibus colendo.

Ue &

Viro Nobilissimo, Clarissimo & doctissimo,

DNO. JOHANNI CHRISTIANO
Rücker /

Scholæ Cathedral. Proto - Collegæ, ut solertissimo,
ita dignissimo,

Affini suo honoratissimo, & nunquam satis demerendo.

*Dissertationem hanc Theologicam in grati
animi tesseram, ac sui ulteriorem com-
mendationem, pio affectu cum votò feli-
citatæ omnigenæ, submissè offert & con-
secrat*

JOHANNES FRIDERICUS KOESLING,
Respondens.

§. XXIV.

Bellarminus L. I. de Verbó DEI c. 3. probaturus Scripturas S. esse obscuras, sex rationibus utitur, quarum prima hæc est, *quoniam in iisdem multa sint, que primò aspectu contrariari ac planè repugnantia videri possint, cujusmodi sunt duo hæc loca Exod. XX. & Ezech. XVIII.* Verum manifestam in argumentatione hac committit fallaciam consequentis, dum ab unò & altero dictò ad universalem S. Scripturæ obscuritatem ratiocinatur. Demus enim occurrere in illis nonnulla, quæ primò intuitu videantur contraria, non tamen ea propter statim animus abjiciendus est. Voluit DEUS ejusmodi species contradictionum in verbò suò reperiri, ut nos eò magis ad diligentiam in legendò, meditandò atque expendendò illò excitaremur. *Magnæ utilitatis est ipsa obscuritas eloquiorum DEI, quia exercet sensum, ut fatigatione dilatetur, & exercitatus capiat, quod capere non potest otiosus. Habet quoque adhuc aliud majus, quia Scripturæ S. intelligentia, si incunètis esset aperta, vilesceret. In quibusdam locis obscurioribus tantò majore dulcedine inventa reficit, quantò majore labore fatigat animum quesita; judice Gregor. M. Hom. 6. in Ezech. Chrysof. Hom. 40. in verba Joh. V. 39. ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς, ait opus esse magnò labore ac summà diligentia in Divinis Scripturis, & oportere nos profundius effodere ac scrutari, ut quæ altè abdita delitescunt, invenire possimus. Non enim rem, inquit, in superficie & in promptu positam effodimus, sed quæ tanquam thesaurus profundè reconditur. Interim thesaurum istum inventu non esse impossibilem, & obscuritatem, si qua forte obvenerit, dummodo quis adhibeat diligentiam, tolli posse, vel suò exemplò nos edocuit B. Augustinus IV. de Consensu Evangelistarum*

E
libris;

libris; quem secuti multi alii antilogias in S. Codice apparentes non infelici successu sustulerunt,

§. XXV.

Videamus nunc, quibus modis hæc apparenter secum pugnancia Scripturæ loca conciliare studeant Ecclesiæ Doctores, aliique interpretes. Illorum verò sententias siquidem mirificè discordes, melioris ordinis ergo, certas in classes dividere placet. *Primam* itaque *classem* interpretum constituant illi, qui omissò literalis sensu, nescio quas hic sibi fingunt allegorias. Horum facile princeps Origenes ita. Comment. in Exod. c. XX. scribit: *Sapè jam diximus, quod Scripturæ Divinæ non omnia ad exteriorem hominem, sed per plura ad interiorem loquuntur. Interior igitur homo noster, aut DEUM dicitur habere patrem, si secundum DEUM vivit, & quæ DEI sunt, agit, aut diabolum, si in peccatis sit, & voluntatem illius gerit. Sicut evidenter in Evangelii Salvator ostendit, cum dicit: Vos de patre diaboli estis, & desideria patris vestri facere vultis. Ille homicida fuit ab initio, & in veritate non stetit. Sicut ergo semen Dei in nobis dicitur manere, cum verbum Dei servantes in nobis non peccamus, ut Johannes dicit: Qui autem ex Deo est, non peccat, quia semen Dei manet in eo: ita etiam, cum à diabolo ad peccandum suademur, semen ejus efficimur. Cum verò etiam implemus, quod suaserit, tunc jam & genuit nos. Nascimur enim ei filij diaboli sit generatio, & qualiter illam visitet Deus, exponit: Dominus majestatis Jesus Christus Salvator noster crucifixus est: Sic enim scriptum est: Cum autem introisset diabolus in cor Jude Iscariotis, ut iraderet eum. Pater ergò peccati diabolus est. Iste in hóc scelere primum*
filium

filiū generat Judam, sed solus hoc Judas implere non poterat. Quid ergo factum est? Abiit, inquit, Judas ad scribas & Pharisaeos & ad Pontifices, dicens eis: Quid mihi datis & ego vobis eum tradam? Nascitur ergo ex Judā generatio tertia & quarta peccati: Et hunc ordinem deprehendere poteris etiam in singulis quibusvis peccatis. Nunc ergo videamus secundam hanc, quam diximus, progeniem, quomodo Deus peccata patrum reddat in filios in tertiam & quartam generationem, & in ipsos non reddat patres. Nihil enim de patribus dixit Deus. Diabolus ergo, qui peccandi jam modum excessit, sicuti Propheta dicit, quemadmodum vestimentum in sanguine concretum non erit mundum, ita & ipse non erit mundus in hoc seculo neque corripitur pro peccato, neque flagellatur. Omnia namque ei servata sunt in futurum. Unde & ipse sciens sibi illud statutum tempus esse poenarum, dicebat ad Salvatorem: Quid venisti ante tempus torqueri nos? Dum ergo stat hic mundus, peccata sua non recipit diabolus, qui est peccantium pater. Redduntur autem in filios, i. e. in eos, quos genuit per peccatum. Etenim homines in carne positi corripiuntur à Domino, verberantur, flagellantur.

§. XXVI.

Spestat etiam ad classē hanc Hieronymus, apud quem Comm. in Ezech. c. XII. Tom. V. Oper. sequentem in modum verba Dei Exod. c. XX. exponuntur: Sunt, qui hoc, quod in Exodō scriptum est: Reddens iniquitatem patrum super filios, in tertiam & quartam generationem, ita edisserant, ut ad animam humanam sententiam referant: Patrem in nobis levem punctum sensuum & incentiva vitiorum esse dicentes: Filium verò, si cogitatio peccatum conceperit: nepotes, si, quod cogitaveris atque conceperis, opere perpetraveris: pronepotes autem, h. e. quartam

E 2

gene-

generationem, si non solum feceris, quod malum est ac scelestum, sed in tuis sceleribus glorieris, secundum illud, quod scriptum est. (Prov. XVIII. 3.) Impius cum in profundum malorum venerit, contemnit. Deus ergò primos & secundos stimulos cogitationum, quas Græci προπαθείας vocant, sine quibus nullus hominum potest esse, nequaquam punit, sed si cogitata quis facere decreverit, aut ipsa, quæ fecerit, noluerit corrigere penitentiâ. H. J.

§. XXVII.

Augustinus c. l. contra Adimant. adversus Manichæos disputans, tertiam & quartam generationem parentum, in quas Dei procedat ira, pariter mysticè de propagatione Judæorum ab Abrahami tempore ad Christi usque ætatem se extendente interpretatur his verbis: *Quod autem in tertiam & quartam scriptum est generationem vindictam procedere, non aliud significari arbitror, nisi quod ab ipsò Abraham, qui pater esse incipit populi Judæorum; quatuor ætates sunt, cum ista, quæ nunc agitur, quas Mattheus Evangelista distinguit. Una est Abraham usque ad David, alia à Davide usque ad transmigratiōnem in Babyloniam: tertia à transmigratiōne in Babyloniam usque ad Domini adventum. Inde usque ad finem quarta deputatur tanquam senectus sæculi ceteris ætatibus longior. Quas ætates pro generationibus positas credimus, quamvis singulæ pluribus generationibus consistent. Et quoniam tertia incipit à transmigratiōne Babylonica, quando Judæorum est facta captivitas: in quartâ verò, i. e. post adventum Domini nostri gens Judæorum à solò proprio penitus eradicata est: hoc datur intelligi, quod dictum est, tertiæ & quartæ generationi peccata redditurum Deum; his utique legitimè atque debitè, qui parentum peccata perseverantes tenere, quam Dei justitiâ sequi maluerint. Nam non pertinere patris peccata ad filium justè viventem propheta Ezechiel aperitissimè ostendit.*

§. XIIX.

§. XXIIX.

Quæ verò interpretationes ut secum invicem minimè cohærentes nequaquam ad solutionem nodi nostri faciunt, textumque non tam illustrent quam obscurant. A literâ enim sine causâ recedunt, & fluctus in simplò movent, cum allegoricæ interpretationis nulla in totò contextu extent vestigia. Nonne autem, si cuique pro lubitu suò verbum Dei in ejusmodi allegorias vertere integrum fuerit, tota Scriptura redderetur incerta? Quæ mysteriis sacris sanctitas? Quæ fidei remanebit certitudo? Scripturam non esse *ιδίας Παλύσεως*, seu *proprie interpretationis*, Petri effatum est 2. Pet. 1. 20. Utique igitur non pro lubitu interpretatio mystica Scripturis inferenda, sed ex ipsâ Scripturâ sensus genuinus eruendus, qui ex verbis immediatè colligitur, potissimùm in præceptis moralibus, promissionibus & comminationibus; quam regulam ipse supeditat Hieron. super c. 4. Galat. *Allegoria non est quaerenda in præceptis, quæ ad vitam pertinent, aut in his, quæ perspicua & manifesta sunt.* Idem in Origine notat, Epist. ad Pammach. *quod ita allegorizet, ut historia auferat veritatem.* Addi meretur Augustini dictum L. VIII. de Genes. ad liter. c. I. *Figuratè qui omnia dici in sacris literis credunt, falluntur.*

§. XXIX.

Secundam occupet classẽ Theodoretus, qui Quæst. in Exod. Quæst. 40. verba Dei Exod. XX. nudam in se continere comminationem, quam non subsequatur executio, existimat. *Apud Dominum Deum, inquit, majores sunt comminationes, quàm pœne, quod ex Scriptura Divina facillè perspicitur. Omnis enim, inquit, masculus incircumcissus, qui non fuerit circumcissus octavo die, delebitur. (Gen 17.) Reperimus tamen multos circumcissos, variis modis in deserto periisse: incircumcissos autem servatos esse, & promissiones majoribus factas esse consecutos,*

quos in Galgalis Josue circumcidit. Sic & familiis fermentum habentibus interitum minatus est, non tamen promodo minarum supplicium sumpsit. Hoc quoque loco terret illos minis, qui filios diligunt, & eorum curam habent, & ait, Reddens peccata patrum in filios usque ad tertiam & quartam generationem, his qui oderunt me. Quod autem nudam literam attendere, non sit religioni consentaneum, Deus ipse demonstrat, legem contrariam statuens, nempe: Non morientur (inquit) filii pro patribus, nec patres pro filiis: sed unusquisque pro peccato suo morietur. (Deut 24.) Et per Ezechielem Prophetam ait: Quae est parabola vestra, quam dicitis, Patres comederunt unam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt? vivo ego, dicit Dominus, si ultra erit haec parabola: sed obstupescunt dentes eorum, qui comederunt unam acerbam, Quoniam meae sunt omnes animae. Et quae sequuntur ejusdem sunt sententia. Ego autem verius puto, clementiam Divinam comminationes praeseferre. Adjectum est enim istud, His, qui oderunt me: hoc est, patientia utor erga patres, qui deliquerunt, itidem & erga filios. Si vero nepotes & posteripatrum & majorum nequitiam secuti fuerint, supplicium sumam: Faciens, inquit, misericordiam in millia & myriades, his, qui diligunt me, & observant mandata mea. Reperiet autem quispiam ipso facto Divinorum eloquiorum veritatem. Quinta enim generatione, inquit, filii Israel ascenderunt ex Aegypto: nihilominus non luerunt poenas, qui in Aegypto coluerant Deos Aegyptiorum, neque patres illorum, neque avi illorum: isti tamen, qui majorum illorum secuti sunt impietatem, supplicium passi sunt: quia post tanta beneficia accepta & tam multa miracula edita, non abjecerunt impietatem. Harum autem filii, qui Deum Salvatorem dilexerunt, promissa facta majoribus obtinuerunt. Et in eo perspicitur certitudo promissionis patribus facta, quod gentes per semen Abrahae consecuta sunt bene-

benedictionem. Minatur ergò illis supplicium, quia vitulum erant adoraturi. H. J.

§. XXX.

Verùm multa sunt in hâc Theodoreti conciliatione, quæ reprehensionem merentur. Siquidem ex comminatione illâ Divina campanam facit sine pistillo, & Dei misericordiam nimis latè interpretatur, eoque ipsò securis hominibus pulvillos substernit, quos eadem tenere solet persuasio. Sanè si ista conciliatio locum haberet, omnibus impiis hominibus, pœnam mitiorem, certè non æternam, sed post certi temporis metas, terminandam : imò diabolus ipsum, ejusque angelos tandem aliquando ex inferni pœnis ereptum iri credendū esset, quemadmodū ita Originem statuisse multi volunt. Vid. Huetius Lib. 2. Orig. Quæst. XI. Num. 16. *Quæ sententia si propterea bona & vera, quia misericors est, tanto melior erit & verior, quanto misericordior. Extendatur ergò ac profundatur fons hujus misericordie usq; ad damnatos Angelos, saltem post multa atq; proluxa quantumlibet secula liberandos, inquit Augustin. L. XXI. de C. D. c. 17. Gratosus & misericors est Deus, longanimis & magnus miseratione, quemq; pœnitere solet mali Joel. II. 13. sed non nisi apud pœnitentes. Conversi conversum inveniunt. Momento loquor contra gentem, aut contra regnum, ad evellendum & ad destruendum, & ad perdendum. Quod si conversa fuerit gens ista à malitiâ suâ, (propter) quam locutus sum contra eam: pœnitebit me super malo, quod cogitavi facere illi, Jerem. XVIII, 7. 8. Ab hâc verò Dei misericordia pœnitentibus tantum propitia non statim licet inferre, quod illa omnibus promiscuè talis futura sit & à pœnis, quas semel intimavit, remissura.*

§. XXXI.

Non obstant, quæ Theodoretus pro sententia sua confir-
 manda adducit, de circumcissione omiſſa, de familiis fer-
 mentum habentibus, de Israelitis in Ægypto idololatriæ de-
 ditis, quibus nullam pœnam fuiſſe inflictam, utut commina-
 tio fuerit facta, in Sacris legitur. Quod primum attinet, ſci-
 licet circumciffionem, certum eſt, illam integris 40. annis,
 quibus Israelitæ in deſertô oberrarunt, intermiſſam eſſe, uti
 Joſ. V, 5. legere eſt, quos eapropter non delevit Deus, ſicut
 quidem antea decreverat Gen. XVII, 14. *Mæſculus præputia-
 tus, qui non circumcidetur carnem præputii ſui; hæc inquam ani-
 ma exſcindatur ex populis ſuis, (eo quod) fœdus meum irritum
 fecerit.* Quæ hujus diſpenſationis cauſa? Putant nonnulli,
 non ad eò necessariam fuiſſe circumciffionem Israelitis in de-
 ſerto, quod illam ordinaret Deus, ut poſteri Abrahamæ diſcer-
 nerentur ab omnibus aliis gentibus, cum hi per loci natu-
 ram ſatis ſegregati ab omnibus aliis populis jam eſſent: Ita
 ſentit Theodoret. Qu. 2. in Joſ. & Damasc. L. IV. *Orthod.*
ſid. c. 26. Aſt probabilior eſt aliorum opinio, qui dicunt,
 cauſam intermiſſæ in deſerto circumciffionis fuiſſe continua
 populi itinera, quæ, quoniam ad motum columnæ nubis
 valdè incertum, diſponenda erant, Exod. XL, 36. Num. IX. 17.
 ideo ſiquidem Deum, ne præſentiſſimũ vitæ periculum incur-
 rerent recens circumciſi, in deſerto horrido de loco in lo-
 cum portandi, indulgiſſe Israelitis circumciffionis dilatio-
 nem, donec in terram Canaan, ubi ſedes figenda erat, ve-
 niſſent. Intermiſſa igitur fuit circumciffio modo ad tempus,
 neutiquam penitus neglecta, aut contempta. Aſt lex de re-
 fractariis & malitioſis fœderis Divini contemptoribus loqui-
 tur, *את כריתו הפרæ fœdus meum violavit, contempſit;* quam
 graviffimam comminationem *adultos potiſſimum concernere,*
 qui

qui vel propriam circumcissionem contemnunt, ut vult Iustinus ex Patribus, & Cajetanus ex Interpretibus Pontificiis, vel qui filiorum suorum circumcissionem negligunt; quæ sententia firmatur ex eò, quia verba Hebræa etiam legi possunt active hoc modo: *Masculus, qui non circumciderit carnem preputii sui, excindetur* &c. nec deest expositioni huic autoritas, cum & Chaldaica Paraphrasis active verba hæc accipiat: *Masculus habens preputium, qui non circumciderit carnem preputii sui, peribit*; & ex Patribus probaverit illam Ambrosius, ex Rabbinis Aben-Efra, ex Nost. rabibus, Gerhard. in Loc. de Sacram. §. 66. cui consentiunt Pagninus & Tremellius. Atque ita intelligitur, cur comineretur Deus pœnā hanc, nempe propter culpam, quæ in neglectu circumcissionis vel propriæ vel filiorum patescit; ut ea propter, ubi cessat culpa, ibi quoque cessare pœnam dicendum, nec opus sit ad illud provolare effugium, quod comminatio Divina fuerit sine effectu.

§. XXXII.

Secundum exemplum, quod pœna comminationem Divinam non fuerit insecuta, Theodoreto suppeditant familiæ fermentum habentes, de quibus non pro modo minarum pœnam sumplerit Deus; ast hoc quidem dicit, sed nequaquam probat. Nobis potior hæc in parte videtur Riveti sententia, qui Comment in Exod. XIV, 19. ita scribit: *Capitale fuit tum Ebræis, fermentum comedere in diebus azymorum.* Existimo enim, executionem mandatam fuisse magistratui, ut in sabbathi violatione, etsi id nominatim non expresserit: sed parium legum verisimile est in sanctionibus & pœnis exequendis, parē rationem fuisse. Magistratu autem non animam advertente, Deus nihilominus iudicia sua exequatur. Omnium minimè tertium huc quadrat exemplum de quinta Israelitarum generatione, ex Ægypto descendentium, qui non parentum avorumque suo-

rum idololatriam luerunt. Israelitarum plurimos idolis in Ægypto adhæsisse, admodum probabile est, quamvis Peregrinus Disp. 7. super Exod. c. I. num 31. in negativam magis propendere videatur; id certe innuit Ezechiel XXIII, 3. 8. 19. 21. & 27. ubi ait mulieres duas, Samariam videlicet & Jerusalem, fornicatas in Ægypto in adolescentia sua. Quod c. XX, 7. 8. antea confirmaverat, eos nempe, contra expressam Dei prohibitionem, *ne se polluerent stercoreis Diis Ægyptiorum, rebellasse, noluisse auscultare, atq. res detestandas oculis suis non abjecisse, nec stercoreos Ægyptiorum deos dereliquisse.* Pro tam immani peccato pœnam gravissimam passi sunt Israelitæ in dira ac dura illa servitute Ægyptiaca, disponente ita Deo, ut ab eorum moribus & superstitionibus abhorrerent, quorum contagio fuerant infecti. Pœna hac contentus tunc temporis erat Deus, nec opus habebat eandem in filios ac nepotes statuere. Quod enim tali modo procedere vellet, demum post exitum ex Ægypto factum, promulgaverat. At notum est, quod omnis lex demum à tempore promulgationis efficaciam suam habeat. Igitur non est, cur ab intermissione huiusmodi pœnæ Theodoretus Divinarum comminationum veritati quicquam detrudere possit.

§. XXXIII.

Misâ hac conciliatione ad *tertiam* properamus *classe*, quomodo alii nodum contradictionis inter controversa hæc loca solvere conentur, visuri. Communiter hoc ita fieri posse iudicant, ut dicant in Exodo agi de eiusmodi liberis, qui peccatorum à parentibus commissorum fiunt complices, pios verò innocentesque ab hâc comminatione excipiendos esse. Huic expositioni favet Onkelos, qui ita vertit: *Ego Dominus; Deus tuus, Deus Zelotes, visitans peccata parentum super filios transgressores.* Eandem versionem & explicationem

nem

nem multi ex Patribus sectantur. Hieron. Comment. in Ezech. ad c. 18. *Injustitia videtur, inquit, alium peccare, & alium lucre peccata. Si enim reddit Deus peccata patrum super filios in tertiam & quartam generationem, injustum videtur, ut alius peccet, & alius puniatur. Sed ex eo, quod sequitur, his qui me oderint, comminationis seu precepti scandalum solvitur. Non enim ideo puniuntur in tertia & quarta generatione, quia deliquerunt patres eorum, cum patres potius, qui fuerunt peccatores, puniri debuerint; sed quia patrum extiterunt amulatores, & oderunt Deum hereditario malo, & impietate in ramos quoque de radice crescente.* Chrysof. To. I in Homil. super Ps. LXXXIV, (LXXXV.) v. 6. verba: *Non in aeternum irascaris nobis, ita scribit: Gratias tibi Deus, qui addidisti (Exod. XX, 5.) in iis, qui non cognoverunt me. Ceterum sit aceres, omnes damnare. Demonstrasti ergo, quia pater, si fuerit contemptor tuus, & filius talis fuerit, aequae tibi non obediens, & nepos secutus fuerit vias avi & patris sui: pronepos si ita attenderit, quod anterior generatio ejus: quia ergo te non cognoverunt, rependes eis secundum tertiam & quartam progeniem &c.* Paulo post: *Unusquisque pro facinore suo judicabitur, pro peccato suo punietur, pro malis suis in pœnam aeternam mittetur.* Et Augustinus To. VI. op. Libr. advers. Adimantum c. 7. ait: *Ex eo, quod addidit: Qui me oderunt, intelligitur, eos puniri peccatis parentum, qui in eadem perversitate parentum perseverare voluerunt. Tales enim non sœvitia, sed potius justitia Dei & sua iniquitate puniuntur.* Brevi post: *Nam non pertinere patris peccata ad filium justè viventem, Propheta Ezechiel apertissime ostendit c. XVIII, 14.*

§. XXXIV.

Idem Augustinus To. VIII. super Ps. CVIII. (CIX.) ita commentatur: *In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conspectu Domini, & peccatum matris ejus non deleatur.* An intelli-

telligendum est, ut reddantur ei peccata etiam parentum suorum? Ei quippe non redduntur, qui fuerit mutatus in Christo, & ceperit esse non filius iniquorum, non imitatus mores illorum: quia & illud verissimè scriptum est: Reddam peccata patrum in filiis, & illud, quod per Prophetam dicitur: Et anima patris mea est, & anima filii mea est. Anima que peccaverit, ipsa morietur. Hoc quippe dictum est de his, qui convertuntur ad Deum, & non imitantur mala parentum suorum, quod ipse Prophetam evidentem ostendit. Dicit enim, parentum iniquitates eis non obesse, qui iustitiam faciendo dissimiles fuerint. Illud autem quod dictum est: Reddam peccata parentum in filios: additum est, qui oderunt me, hoc est; sicut me oderant & parentes eorum: & quemadmodum bonorum imitatio facit, ut etiam propria peccata deleantur, sic malorum imitatio faciat, ut non solum sua, sed etiam eorum, quos imitati sunt, merita sortiantur. Si ergo Judas teneret illud, ad quod vocatus est, nullo modo ad eum vel sua praterita, vel parentum iniquitas pertineret. Sed quia non tenuit adoptionem in familia Dei, sed iniquitatem vetusti generis potius elegit, rediit iniquitas patrum ejus in conspectu Domini: ut in eò etiam ipse puniretur, & peccatum matris ejus non deleteretur. Gemina docent Anastasius Quæst: in Exod. Acatius, Severus, & Diodorus, qui citantur in Catena Græcorum Patrum ad C. XX. Exodi, Gregor. M. L. XV. Moral. in Job c. 31. Anselmus c. 25. de conceptione Virginis, Rabanus Maurus ad c. XX. Exodi. Eandem conciliandi rationem sectantur ex Nostratibus, Luc. Osiander, in Ezech. XVIII. Joh. Pappus Scholii in eundem locum. Danhavver. in Colleg. Decalog. p. 164. Pruckner. in Vindic. Biblic. Vinarienses. Calov. in Bibl. illustrat. Joh. Ad. Osiander ad Exod. c. XX. E Reformatis Whitackerus To. I. Oper. Disp. de S. Script. Controv. I. Quæst. IV. C. 3. Ex Pontificiis, Cornel. à Lap. Comm. in Ezech. c. XVIII. nec non

non Judæorum plurimi, quos pro se citat Calov. ad Ezech. c. XVIII.

§. XXXV.

Verùm utut extra dubitationis aleam sit positum, filios, qui peccata parentum imitantur, eorundem pariter poenæ fieri hæredes: & qui impiis progenitorum vestigiis non insistant, Divinæ benedictionis participes reddi; tamen illud præcisè ita in Exodo significari, hoc est, quod negamus. Textum enim accuratius introsipientibus, patet Deum comminari, se visitaturum iniquitatem patrum *eorum*, qui odio prosequuntur ipsum. Qui *ωεγδοεισμοδς*, inquit Feurborn. Disp. 2. §. 53. *primò intelligitur de parentibus, ut clarius patet ex Hebræo textu, ubi est לְשֵׁנֵי אֲבוֹתָיִם*. En! in hac restrictione non habetur particula *עַל* al, qua fuit in precedentibus: sed præfixum *ל* lamed, quod cum ab antegressò nomine regitur, notat Genitivum. Est autem hic Ellipsis duarum vocum *עַל-בְּנֵי* albene, id est, in filios, qua voces repetenda sunt ex verbis precedentibus, ut integra oratio hæc sit: *Visitans iniquitatem patrum in filios, in pronepotes & abnepotes, in filios, inquam, eorum (parentum) qui oderunt me.* Idem observat Danhavver. in Colleg Decalog p. 164. Joh Ad. Osiander in h. l. item Summè Venerab. Dominus D. Mayer in Disquisit. de salute infantum sine baptismo decedent. Sect. 4. §. 8. & Piscator Qq. in Exod. c. XX. qu. 201. Potest etiam aliis argumentis hæc expositio refelli. Nam (1) si loqueretur Deus de filiis, qui oderunt ipsum, imitantes parentes suos, loqueretur etiam de iis, qui Deum diligunt eodem modo, ac proinde, aut diceret in tertiam & quartam generationem, & non in millia; aut certè erga eos, qui Deum oderunt, in mille etiam & penè infinitas generationes portenderet. Quis enim nescit Deum visitare impiorum parentum impiam progeniem in perpetuum? Quod

cum vidisset Augustin. voluit positam esse tertiam & quartam generationem pro universis generationibus, cujus verba superius allegavimus. (2.) Periret omnis gratia comparationis, in qua ita opponit misericordiam justitiæ, ut illam extollat in hoc, quod misericordiam exerceat in filios, in mille generationes, propter parentes; cum tamen non puniat eorum peccata in filiis, nisi usque ad tertiam & quartam generationem. (3.) Non tam puniret Deus peccata parentum, quam filiorum. Quænam autem esset hæc dehortandi ratio: cavete vobis ab idololatria, quia si filii vestri ad quartam generationem commiserint eandem, eos puniam.

§. XXXVI.

Subjicienda nunc *quarta classis*. Jam aliquot ex Augustino attulimus conciliationes horum Scripturæ locorum. Ille verò adhuc aliam in Enchirid. c. 46. & 47. To III. Op. nobis reliquit, putans in Exodo de originali pariter ac actuali peccato agi, quod utrumque Deus reddat in filios; apud Ezechielem verò ad baptismi gratiam respici. *Parentum quoque peccatis*, inquit, *parvulos obligari non solum primorum hominum, sed etiam suorum, de quibus ipsi nati sunt, non improbabiler dicitur.* Illa quippe divina sententia, *Reddam peccata patrum in filios, tenet eos utique, antequam per regenerationem ad testamentum novum incipiant pertinere.* Quod testamentum prophetabatur, cum diceretur per Ezechielem, non accepturos filios peccata patrum suorum, nec ulterius futuram in Israel parabolam illam: *Patres manducaverunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.* Ideo enim quisque renascitur, ut solvatur in eo, quicquid peccati est, cum quò nascitur. Nam peccata, quæ malè agendo postea committuntur, possunt & penitendo sanari, sicut etiam post baptismum fieri videmus. Paulò post probaturus non tantum Protoplastorum, sed & parentum majorumque pec-

peccata liberis inputari, & quousque hæc fiat imputatio declaraturus, verba ex Ps. LI, 7. expendens : *In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis mater mea me in utero aluit, ita scribit : Neq̄ hic dixit : In iniquitate vel peccato, cum & hoc rectè dici possit : sed iniquitates, & peccata dicere maluit. Quia & in illo uero quod in omnes homines pertransit, atq̄ tam magnum est, ut in eò mutaretur & converteretur in necessitatem mortis humana natura, sicut supra disserui, reperiuntur plura peccata, & alia parentum, quæ etsi non ita possunt mutare naturam, reatu tamen obligant filios, nisi gratuita gratia & misericordia diuina subueniat. Sed de peccatis aliorum parentum, quibus ab ipso Adam usq̄ ad patrem suum, pro generationibus suis quisque succedit, non immeritò disceptari potest : utrum omnium malis actibus & multiplicatis delictis originalibus qui nascitur, implicetur, ut tandem peius, quanto posterius quisq̄ nascatur : an propterea Deus in tertiam & quartam generationem de peccatis parentum eorum posteris comminetur, quia iram suam quantum ad progeneratorum suorum culpas non extendit ulterius moderatione miserationis sue : ne illi quibus regenerationis gratia non confertur, nimia sarcina in ipsa æterna damnatione premerentur, si cogerentur ab initio generis humani omnium præcedentium parentum suorum originaliter peccata contrahere, & pœnas pro eis debitas pendere. Tandem quam parum certus sit hujus sententiæ exponit eamque in suspenso relinquit : An aliud aliquid de re tanta in Scripturis sanctis diligentius perscrutatis atq̄ tractatis valeat, vel non valeat reperiri, temerè non audeo affirmare.*

§, XXXVII.

Eandem conciliationem iisdem ferè verbis instituit Leo M. Epist. 86. Gregor. M. quoque L. XV. Moral. c. 22. in Exodo de Originali peccato, apud Ezechielem verò de actuali peccato agi & ad baptismi gratiam respici existimat. *In utraq̄*
hac

*hac sententia, inquit, dum dissimilis sensus invenitur, auditoris animus ut discretionis viam subtiliter requirat, instruitur. Peccatum quippe originale à parentibus trahimus: nisi per gratiam baptismatis solvamur, etiam parentum peccata portamus, quia unum adhuc cum illis sumus. Reddit ergo peccata parentum in filios, dum pro culpa parentis, ex originali peccato anima polluitur prolis. Et rursus non reddit parentum peccata in filios, quia cum ab originali culpa, per baptismum liberamur, jam non patrum culpas, sed quas ipsi committimus, habemus. Verum quàm plurima sunt in hâc conciliatione, quæ cum veritate sanæ doctrinæ conciliari, minimè possunt. Nam (1.) præsupponunt in Exodo de originali peccato tractari, cum de actuali agatur. Patet hoc (a) ex comminationis additæ fine, qui eò tendit, ut homines ab idololatria retrahantur; quævis cœteroaquin cohortationis ratio esset: cavete vobis ab idololatria, aliàs peccati originalis rei tenebuntur liberi vestri. (b) Peccatum, quod reddere vult Deus in filios, patrum dicitur peccatum; ast originale peccatum propriè loquendo non patrum, sed patris est. (c) Si originale hic intelligeretur peccatum, dicendum fuisset, non quod in tertiam & quartam generationem, sed in infinitum reddere vellet Deus. (2.) Erroneum est Augustini & Leonis assertum, parvulos obligari, non solum primorum hominum, sed etiam suorum, de quibus nati sunt, parentum peccatis. Idque quod jam superius refutatum à nobis. Sanè ne quidem Adami peccata post primum commissa in posteros propagari dicere quis potest, multò minus hoc de actualibus posterorum peccatis pronunciarì poterit. Nec juvat Augustinum allegatus ex Psalmo locus. *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Nam (a) secutus hic ille Vulgatam & LXX. quorum versionì fontem Hebræum opponimus, in quò*

§. XXXVIII.

Quintam Classẽm constituunt illi, qui apud Pradum Com̃. in Ezech. I, c. locum Exodi de pœnis levioribus, utpote facultatum vel honoris interpretantur, in quibus merito filii propter parentum delicta, plecti solent, ne paterna sequerentur vctigia, quod fieri posset si iis divitiæ essent: locum Prophetæ verò accipiendũ de pœna capitali volunt; quibus favet illud Deuteronomii XXIV, 16. *Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisq; pro peccato suo morietur*, item exemplum Regis Amatiæ, qui laudatur, quod ex præscripto legis Mosaicæ, non occidisset filios homicidarum patris sui, 2. Reg. XIV, 6. Enimverò hæc conciliatio (1.) multis instantiis infringi potest, cum sciamus, ob Davidis peccatum, filium ejus mortuum fuisse: & propter ejusdem elationem in populo numerando, multa millia subditorum, peste consumpta. Ob peccata Jeroboami, Baatæ, Achabi, omnis eorum posteritas excisa est; idem exemplo Achanis Constat Jos. VII, 24, 25. (2.) Sed quoque humanæ leges in liberos capitales pœna eorum criminis læsæ majestatis decernunt prout jam supra vidimus; quanquam Christianarum gentium mores à rigore sanctionis istius ut plurimum recedant, nec amplius in crimine perduellionis liberos puniant: id quod adductis Dd. Itatorum, Hispanorum, Gallorum, Belgarum & Germanorum testimoniis probant, Anton. Matth. Tract. de Crimin. ad Lib. XLVIII. Dig. Tit 2. c. 3. n. 11. Simon Grönvvegen de ll. abrogatis ad d. l. Quisquis. §. 1. n. 5. & alii.

§. XXXIX.

Novam, eamque *sextam classẽm* faciunt nonnulli, qui apud Ezechielem ad forum Politicum respici, & Magistratui civili normam dijudicandi præscriptam, in Exodo vero jus Divi-

Divinum, & dominium supereminens omnes in creaturas expressum esse volunt. Hujus sententiæ denuo choragum agit Hipponensis Præsul, qui cit. Libr. Quæstion. in Joh. Qu. 7 taliter scribit: *Quæri solet quomodo justè pro alterius peccatis in aliis vindicetur, maximè, quia in lege Dominus dixit, Nec patres pro filiorum, nec filios pro parentum peccatis esse puniendos. An illud judicantibus hominibus est præceptum, ne quenquam pro altero puniant. Dei autem judicia non sint ejusmodi, qui alto & invisibili consilio suo norvit, quatenus extendat etiam temporalem hominum pœnam, salubremque terrorem. Consentit Waltherus in Harmonia ad l. c. Ezech. Verba Prophetæ talem pandunt legem, quam Deus dedit hominibus, non sibi. In humanis judiciis ipse hoc strenuè vult observatum, ut nemo puniatur pro altero, sed unicuique tribuatur secundùm opera sua. Ipse vero se ad legem hanc non adstrinxit. Paria Hugo Grotius in Annotat. ad Ezech. l. c. subjicit, nisi quod dominium Dei in homines urgeat, & insuper aliqua de N. T. in quo major justitiæ Divinæ sit rigiditas, addat Ita ille: Deus vitæ necisq; omnium dominus potest ob peccata parentum, etiam posteris, aut immaturam mortem, aut servitutem immittere: & cum id facit, ut fecit aliquoties, nemini facit injuriam. Regibus autem, qui tale dominium non habent, meritò id lex interdicit. Cæterùm appropinquante jam Evangelii tempore, Deus exactius justitiam suam apparere, ideòq; impios omnes gladio, peste, fame interire voluit, minus malos mori in servitute, bonos redire liberos in patriam.*

S. XL.

Tres in adductis hisce expositionibus propositiones continentur, quæ singulæ expendi merentur. (1.) Apud Ezechielem, magistratui tantùm præscriptam esse legem, non item Deo. (2.) Dei Dominium supereminens in homines hic obtinere (3.) ad N. T. apud Prophetam respici, cujus tempore major observetur rigiditas quàm in V. T. De singulis

lis hisce succinctè. Quod *primam* concernit *propositionem*, dicimus frustra & invito prorsus textu, illam proferri. Nam (1.) Judæi non de fori iniquitate, vel pœna à magistratu aliquo sibi illata, sed de everfione regni sui conquerebantur. His nunc occurrit Deus, & talem querimoniam vult imposterum esse abrogandam. (2.) Expressè Deus pronunciat, quid ipse facere velit: *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur*; non sibi legem ferens, sed quid justitiæ suæ sit consentaneum, decernens. Est hæc justitia ipsi naturalis atque essentialis, ideoque ejus perpetuum & immutabile jus concernit. Quod etiam lege illa Deut. XXIV, 16 designatur. Nam si tantum de eò ageret Dominus, quod posthac adversus Judæos uti velit ordinario providentiæ suæ cursu, uti Grotius vult, non verò quid juri & justitiæ consentaneum sit, cur hanc sibi juris maximam lege sancivit: *Non morte afficiantur patres pro filiis, neq; filii pro patribus: sed quisq; ob peccatum suum morte afficietur*. Quæ collatio docet, omninò hoc juris esse perpetui & immutabilis, non autem positivi tantum. Quia justitia Divina non permittit, ut homo prorsus innocens aliquâ pœna afficiatur. Etsi ergò nullâ adstringatur lege Deus, sibi ipsi tamen lex est, nec justitiam suam migrare, aut se ipsum abnegare potest.

§. XLI.

Nunc de dominio Divino aliquid addendum. Hugo Grotius L. II. de J. B. & P. c. 21 §. 14. quæstionem: *In quantum unius culpa transeat ad alterum, decidens, ita se explicat: Deus quidem in Lege Hebræis data paternam impietatem in posteros se vindicaturum minatur: sed ipse jus domini plenissimum habet, ut in res nostras, ita & in vitam nostram, ut munus suum, quod sine ulla causa & quovis tempore auferre cuivis quando vult, potest.* Respond: (1.) Etsi Deus, ceu vitæ necisque arbiter, pro absoluta

soluta sua potestate de nobis & nostris statuere habeat, de
 vita & fortuna nostra, adeoque mortem aut servitutem no-
 bis nostrisque inmittere, ut vult, & quibus vult, vigore
 supremæ potestatis suæ, possit; non tamen secundum jus &
 dominium absolutum spectari vult, nec illud fas est à justitia
 ipsius separare, & aliter considerare, quàm quo modo illud
 nobis in verbo suo revelavit, cæteroquin illud etiam ad æter-
 nam damnationem extendi posset, quemadmodum à Mose
 Amyraldo factum in Dissertat. de jure Dei in creaturas, ubi
 statuit, *neg. bonitatem, neg. justitiam prohibere, quo minus Deus
 possit creaturam innocentem addicere cruciatibus æternis àev. Æv. 105;*
 item in Tractatu de Prædestinatione c. 4. his verbis: *Si Deus
 statim postquam hominem condidit, eum in profundam inferorum
 abyssum demersisset, nulla habita ratione actionum ipsius seu bo-
 narum, seu malarum, tantum ut summum suum in creaturas
 imperium ostenderet, debuisset hominem in eâ severitate non invi-
 tum acquiescere, quia creatura creatoris est, ex absoluto jure atq;
 indefinito.* Quem rigorem statim sibi confutandum sumpsit
 Petrus Molinæus scripto peculiari libello: *Jus creatoris abso-
 lutum ad injusta usq; non extendi, nec posse ab eò usurpari in odio
 prosequendo suo opere, seu justa atq; in fonte creatura.* Nam præ-
 terquam quod injusta foret ejusmodi pœna, Deum hac ratione ho-
 minem etiam redditurum improbum, & ad sui odium atq; mur-
 murum impulsurum: eo quod fieri non posset, ut homo, qui nullum
 ex suo erga Deum amore fructum perciperet, quamdiu Deus eum
 odisset ac in æternum cruciaret, aliter erga ipsam affectus esset.
 Videndus etiam Curcellæus l. c. De jure Dei in creaturas, in
 quò libro Amyraldi sententiam (quantum hoc benè) ex in-
 stituto refutavit. (2.) Non opus est, ut ad hoc dominium
 Dei recurramus. Non enim patrum crimina Deus in filiiis
 persequitur tantum ex ratione illa, sed præcipuè ex vi justit-

tia suæ, ex cujus dictamine præmia & pœnas distribuit. Causam hanc ipse Deus ponit, cum zelotem se vocat, atque sic ex zelo se visiturum parentum peccata in liberos, usque in tertiam & quartam generationem minatur. Quod verò Deus agit ut zelotes, seu ut justus scelerum vindex, id vi justitiæ & antecedentis peccati gravitate commotus facit, non vi solius absoluti dominii. Dices, respectu parentum, quorum delicta punit Deus, ex odio agit: respectu liberorum, qui non semper parentum imitantur peccata, adeoque innocentes, aut saltem non æquè noxii sunt, ex summo dominio; regero, etiam si sic status formetur, non solum dominium Dei supremum, exclusa ejus justitia, hic rem conficere totam. Quando enim quæritur causâ, ob quam visitare velit Deus parentum iniquitatem in filiis, recurrendum utique ad odium parentum adversus Deum, quod justitiam ejus punitivam movet.

§. XLII.

Sequitur nunc paucis expendenda tertia propositio, quam H. Grotius hisce effatur verbis: *Appropinquante jam Evangelii tempore, Deus exactius justitiam suam apparere, ideoq. impios omnes gladio, peste, fame interire voluit, minus malos mori in servitute, bonos redire liberos in patriam.* Putat, quod verba apud Ezechielem v. 5. *Non erit ultra vobis parabola hæc in proverbium &c.* ad N. T. tempora respiciant, quasi quidem hæc pœnarum genera non jam in V. T. impiis significata fuissent. Vid. verò Deut. XXVIII, ubi vastum catalogum ejus malorum recenset Deus, quibus peccatores visitate vult. Tale profecto discrimen inter V. & N. T. tempora, quod exactius justitiam suam Deus in impiis puniendis & bonis liberandis apparere voluerit sub N. T., nusquam tradidere S. literæ; illud ergo non supponendum tanquam ὁμολογούμενον, sed proban-

bandum ab H. Grotio fuisset. Rectius dixisset, gratiam suam Deum exactius apparere voluisse sub N. T. quia tum ἡ χρηστότης καὶ ἡ Φιλανθρωπία ἐπεφάνη τῆ σωτηρίας ἡμῶν Θεῶ, *Benignitas & amor apparuit Servatoris nostri Dei*, Tit. III, 4. Observat hanc in rem Ursinus in Analec̄t. Sacr. L. V. n. 19. in V. T. Deum sæpius risisse, non flevisse; in N. flevisse, nunquam risisse legi. Loca de risu notā sunt, Ps. XXXVII, 13. Prov. I, 26. *ubi ridere Dei est humana nolle afflictioni misereri*, juxta Gregor. M. L. 9. Moral. c. 20. Ps. LIX, 9. de lachrymis agitur Luc. XIX, 4. Joh. XI, 35. Hebr. V, 7. n. Causa, quod in V. T. Deus suam severitatem patefacere voluerit inprimis, in Novo benignitatem. Nam ut lachrymis ejus nihil dulcius, aut affectuosius, sic risu nihil terribilius. Equidem etiam in V. T. quamplurima bonitatis Divinæ ergā homines documenta extitisse negari non potest; in Novo tamen tanto luculentiora & ampliora illa sunt, quanto lex Evangelio præstat. Quò respiciens Paulus 2. Cor. III. 6. seqq. notanter scribit: *Qui (Deus) etiam idoneos fecit nos, (esse) ministros Novi Testamenti, non literæ sed Spiritus, litera enim occidit, Spiritus autem vivificat. Si verò ministerium mortis in literis, effigata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non potuerint intueri filii Israhel in faciem Moïsi, propter gloriam faciei ipsius, quæ tamen abrogatur: qui non magis ministerium Spiritus erit in gloria? Si enim ministerium condemnationis, gloria (est,) multò magis abundat ministerium justitiæ in gloria.* Quibus verbis Apostolus ministerium Novi Testam. præ ministerio V. T. mirifice extollit, idque condemnationis, hoc justitiæ appellat. Fuerit enim jam in V. T. Evangelii gratia, neque in N. T. lex omnino obmutuerit; manet tamen Veteri Testamento proprium ostendere, in quam miseriam homo per lapsum fuerit prostratus, & se ipsam erigere non possit. Hoc enim fit beneficio legis, quæ

quæ iram operatur, Rom. IV, 15. Non perfectè obediens damnat, iram non tollit, Gal. III, 10. Testamenti verò Novi proprium est, hunc medicum directè ostendere, ejusque beneficia commendare, adeoque Evangelium prædicare, juxta Matth. XXVIII, 19. Unde Evangelium dicitur *promissio vitæ æternæ*, I. Joh. II, 25. *Evangelium gratiæ Dei*. Act XX, 24. *ministerium reconciliationis*, 2. Cor. V. 18. Quodsi verò in V. T. vita, salus & gratia fuit prædicta, id beneficio Evangelii factum est & propriè ad N. T. pertinet.

§. XLIII.

Septimam ad classẽ referri meretur singularis nonnullorum opinio, qui sentiunt, qualiter in judicio Divino homines ex futuris etiam judicentur, secus quam in foro Politico evenit, ubi secundum acta & probata formari solet sententia. Quodsi verò hoc, sequitur ita inter controversa nostra loca institui posse conciliationem, ut dicatur filios improborum parentum, quorum futuram Deus prævidet malitiam, quoque secundum hanc prævisionem puniri, adeoque non alienam, sed propriam portare iniquitatem, eademque mori. Antecedens probabile nonnullis apparet. Sæpè enim prævisã voluntas, longè antequam esset, Deum movet ad aliquid decernendum: sic præcognita à Deo, Ægyptiorum adversus Israelitas tyrannis, eum impulit, ut nondum natis pœnas statuerit, Gen. XV, 13. 14. Exod. II, 23. 24. & prævisã circa adventum Messiæ futura incredulitas causa fuit, cur Deus pœnam rejectionis, longè antequam nascerentur, Judæis decerneret, Esa. LIII. Dan. IX, 16. Extant talia Scripturæ dicta, quæ voluntatem bonam, licet nunquam in actum deductam, in judicio Divino imputari evincunt. Vid. Matth. XI, 21. 22. Luc. X, 13. 14. Ubi prævisã Tyrionum & Sido-

Sidoniorum (si apud eos facta essent miracula) voluntas respiscendi Deum movit, ut eorum conditionem tolerabiliorem, quàm Chorazitarum & Bethsaidanorum in die iudicii, futuram prædixerit, decreveritque. Ita quid obftet, quò minus dicatur, prævisum contemptum verbi, actu licet non annunciati, nec unquam fortè annunciandi, DEUM ad hanc poenam infligendam impulisse? Novit namque Deus Evangelium suum, si huic vel isti genti annunciaretur, præfractè rejectum iri, indeque ad cognoscendam hominum voluntatem, non opus est conditionem, ex quâ illa ceniatur, in actum transire: neque ubique requiritur ad valorem virtualis voluntatis, ut aliquando futura sit; impellit enim Deum ad aliquid decernendum, non ut est præcisè futura, sed ut huic vel illi homini ita propria est, ut ab eò separari non possit, & in actum deduceretur, si hæc vel illa conditio eveniret.

§. XLIV.

Sententiam hanc jam ævo Augustini patronos suos invenisse, ex illius Epist. CVII. constat, sed quam Beatus Pater *ridendum & execrandum* vocat errorem, quo putatur, quod homines secundum suas futuras, quæ morientium non sunt futurae, iudicandi sint errores; idque his rationibus confirmat: *Quomodo secundum voluntates suas futuras homines iudicantur, quas habituri fuisse dicuntur, si diutius tenerentur in carne: cum dicat Scriptura Apoc. XIV. Felices mortui, qui in Domino moriuntur, quorum sine dubio certa & securæ felicitas non est, si & ea, quæ non egerunt, sed acturi fuerant, si esset eis hæc vita prolixior, iudicabit Deus: Nullumque accipit beneficium, qui rapitur, ne malitia mutet intellectum ejus, Sap. IV. quia & pro ipsa malitia, cui forsitan imminente subtractus est, pœnas luit: nec gaudendum est de his, quos in fide recta & vita*

H

bonæ

bona novimus esse defunctos : ne secundum aliqua scelera judicentur, quæ fuerunt, si viverent, fortasse facturi. Nec dolendi vel detestandi sunt hi, qui vitam istam infidelitate ac perditis moribus finierunt : quia fortè, si viverent, acturi fuerant penitentiam, pieq; victuri, & secundum ista sunt judicandi. Hisce argumentis addi potest etiam hoc, Scripturam nullo loco dicere, judicandos esse homines secundum ea, quæ gesturi erant, sed quæ gesserunt per corpus. Vid Rom-II, 6. Matth. XVI, 27. 2. Cor. V, 10.

§. XLV.

Exempla imputatæ voluntatis quod attinet, & (1.) quidem Israelitarum Judæorumque tyrannidem ac ingratitude[m] à Deo provisam; de hac ita statuendum, quod non ob hanc provisionem, sed ob actus ipsos deinde infectos poena fuerit immissa. Prævisio namque Dei æquè minus peccatorum & poenarum, quam prædictio eclipsos à Mathematico facta, ejus causa est, & cum conditione semper conjuncta existit; sed actionibus nostris nullam infert necessitatem, verum habet se ad illas tanquam antecedens ad consequens, cum omne scibile prius sit (ratione) sua scientia. *Non enim propterea quod nos te verè putamus album, tu albus es : sed propterea quod tu albus, nos, qui dicimus, verum dicimus;* Arist. L. VII. Metaph. c. ult. Aliud simile non-nemo hanc in rem adducit: *Sicut tu memoria tua haud cogis, facta esse, qua præterierunt : ita Dei præscientia non cogit futura facienda, qua futura sunt.* (2.) Tyriorum & Sidoniorum, quibus extraordinaria gratia, miracula fuerant negata, conditio non ideò tolerabilior futura dicitur, quod Deus in illis præviderit virtuale[m] respiscendi voluntatem, sed quod tam gravibus peccatis, uti Chorazitæ & Bethsaidani se non obstrinxerint. Clarè hoc docet Augustin.

stin. libr. de dono perseverant. c. 9. To. VII. op. ³⁵ Nullus mortuus judicatur ex bonis seu malis, quæ fuerat, si non moretetur, acturus: alioqui Tyrii & Sidoni, non secundum ea, quæ gesserunt, penas luerent; sed potius secundum ea, quæ gesturi fuerant, si in eis illa virtutes Evangelicæ factæ fuissent, per grandem pœnitentiam, & per Christi fidem consequerentur salutem. Gravius enim peccant qui in luce verbi & miraculorum versantes ea contemnunt, quam extra illustrem hanc revelationem constituti, indeque Tyriis & Sidoniis mitior conditio, quam Chorazitis & Bethsæidais promittebatur. Quo pertinent verba Hieronymi in h. l. *Tyrus & Sidon naturalem tantummodo legem calcaverant, Judei vero & naturalem & scriptam ac tot prædicationes Christi & miracula contempserant. Nam illa eorum infidelitas à duritia non de ignorantia, sed de libera voluntate veniebat.* (3.) Quod quædam Gentes Evangelii luce careant, id certius est, eheu! quam ut negari queat. Tantum enim abest, ut per universum orbem illa sese sparserit, ut qui paulò diligentius in eam rem incubuerunt, subducta ratione diligenter, affirmare ausi sint, mundus si in 30. partes dividatur, 5. tantum ex illis à Christianis teneri, 6. ab iis, qui Muhamedani impietatem amplexantur, reliquas 19. ab illis occupari, qui vel Christum olim fortasse cognitum è finibus suis ejecerunt, vel ad quos nulla de Christo auditio hætenus permanavit. Quorum sanè numerus permagnus est, ut si in tabulis illis, in quibus orbis terrarum depingi solet, regiones à Christianis habitatas in igni colore distinguas, exiguæ sanè sint illæ & angustiis admodum limitibus definitæ, præ earum amplitudine, quas Muhamedanismus & Paganismus macularunt. Quæ hujus rei proxima & indubia est causa? num futuribilis, ut sic dicam, verbi contem-

ptus? Sed vero quærere quis posset, cur non Tyrionum & Sidoniorum provisã non-rejectio Deum ad actualem verbi annunciationem impulerit? Et si futurus sub conditione contemptus divinam Nemesin ita provocat; quid de tot refractariis judicandum, qui pereunt? Esa. XXVI, 10. XLV, 22. Jer. VII, 23. Zach. I, 2. Matth. XXIII, 37. Luc. VII, 30. XIII, 34, Act. XIII, 38. XVIII, 3. Apoc. II, 21. cur non ejusmodi præfractis contemptoribus, pariter subtrahit Deus verbum suum? Dices: regnare in his *το βδωτος*! Deum esse liberrimum agens, atque pro sua voluntate sæpe salutis media æqualibus dispensare inæqualiter, occulto & impervestigabili judicio. Ita quidem rectè! Enimvero si occulto Dei judicio id fit, quomodo pro causa impulsiva allegatur quarundam Gentium futura sub conditione rejectio verbi? cur non potius suspenditur judicium? aut alia hujus rei causa allegatur?

S. XLVI.

Sequitur *οctava classis*, quam sibi propriam facit magni alicujus Theologi in celebri quadam Academia sententia, cui inter controversa loca nostra, hoc pacto harmoniam institui posse videtur, si dicatur Deum apud Ezechielem non immutabilem sibi statuisse regulam, juxta quam semper exegerit sua judicia, vel imposterum exacturus sit, sed ex speciali cum Judæis indulgentia egisse, ab iisque in jus quasi raptum, hic ipsis liberaliter concessisse, non jam de majorum peccatis, sed de personalibus reddendam esse rationem, propriamque causam agendam: interim eo ipso, quando specialem Judæis gratiam fecit, non voluisse

tot

tot facta sua, & ante dicta retractare, aut juri suo, quo majorum peccata in liberis & nepotibus vindicare solet, renunciare. Speciosa hæc sunt, eaque facile nostrum impetrarent calculum, nisi unum & alterum obstaret. Largimur facile Deo in tota hac expostulatione cum refractariis Judæorum rem esse, quos ut reos esse & quavis pœnarum genera meritos convinceret, non opus erat culpæ originem ab eorundem parentibus aut majoribus arcescere: tot enim & tanta erant illorum delicta, ut si vel nulla antecessissent parentum peccata, ipsi tamen divinam in se vindictam propriis suis criminibus provocassent, valueritque de illis dictum Jobi c. IX, 2. 3. *Certe novi, quod ita se res habeat: & in quo justificabitur homo cum Deo? Si voluerit contendere cum illo: non respondebit ipsi una (vice) ex millibus.* Verùm si sola peccata propria, quæ quisque fecerat, hic in examen revocat Deus, sequitur aut pusiones, qui isthoc tempore vivebant, exemptos fuisse ab omni pœna, aut in illis aliquam apparuisse culpam. Prius nemo dixerit, cui perspicuum est, qualiter calamitates publicæ non adultos modo ac senes, sed sæpius etiam embryones, imo ipsa animalia bruta tangant. Posterius pariter non ita facile quis affirmaverit, nisi respectus simul ad peccatum originale fuerit habitus, cujus intuitu quilibet coram Deo, reus est. A st verò unde probabitur, solo originalis peccati respectu, & non ob peccata parentum hæc in embryones m la statuisse Deum? maximè si conferatur locus Jon. IV, II. Præterea quod hic Deus pronunciat, *filium non portaturum iniquitatem patris & patrem non portaturum iniquitatem filii*, non specialis erga Judæos indulgentia, sed generalis regula est, ex immutabili eius justitia fluxus, sequeretur etiam in aliis locis conminationem Divinam, Exod. XX, de

XX. de parentum peccatis in posteris non vindicandis esse sublatam; quod verò dici non potest.

§. XLVII.

Patet ex modò adductis, quam parùm sæpè præsidii ex commentariis etiam doctissimorum virorum sperandum sit. Fateor scripturam non esse *ιδίαν επίλυσεως*, 2. Petr. I, 20. & æquè indignum rejicere veterum, aliorumque præstantissimorum hominum sententias, quam recentes, imo proprias obtrudere velle. Vincentius Lirinensis c. 27. adducit illud Pauli 1. Tim. VI, 10. & II Ep. I, 14. *Depositum custodi*; & addit: *Quid est depositum? id quod tibi creditum est; non quod à te inventum, quod accepisti, non quod excogitasti; rem non ingenii, sed doctrina; non usurpationis privata, sed publicæ traditionis: rem à te perductam, non à te prolatam: in qua non auctor debes esse, sed custos, non institutor, non duccens, sed sequens.* Magna merito Antiquitati debetur veneratio, & post Scripturam S. manet illa bonæ fiduciæ confirmatrix, si secum ipsa fuerit consentiens & accurata. Quod de historia Josephus scribit, libro I. contra Apionem: *Est vera historiarum indicium, si de iisdem eadem omnes & dicant & scribant*; id hic quoque locum habet. Enimvero ubi inter veteres & interpretes alioquin laudatissimos nulla apparet harmonia, & ipsi in ambiguo consistant, nunc huc, nunc illuc se vertentes, eodem jure, secundum quos illi à se invicem disenserunt, uti quoque licet, integrumque cuivis, recedere ab iisdem, modeste tamen & procul insectatione, ne instar pedarii alicujus aut servi, aliorum vestigia sequi videaris. Benè Lutherus Comm. in Gen. 19. p. m. 261 b. *In ipsis Patribus nihil debemus amplecti, quod cum S. Scriptura non conveniat: ea sola maneat iudex & magistra omnium librorum.*

99 A 6943

ULB Halle 3
002 821 931

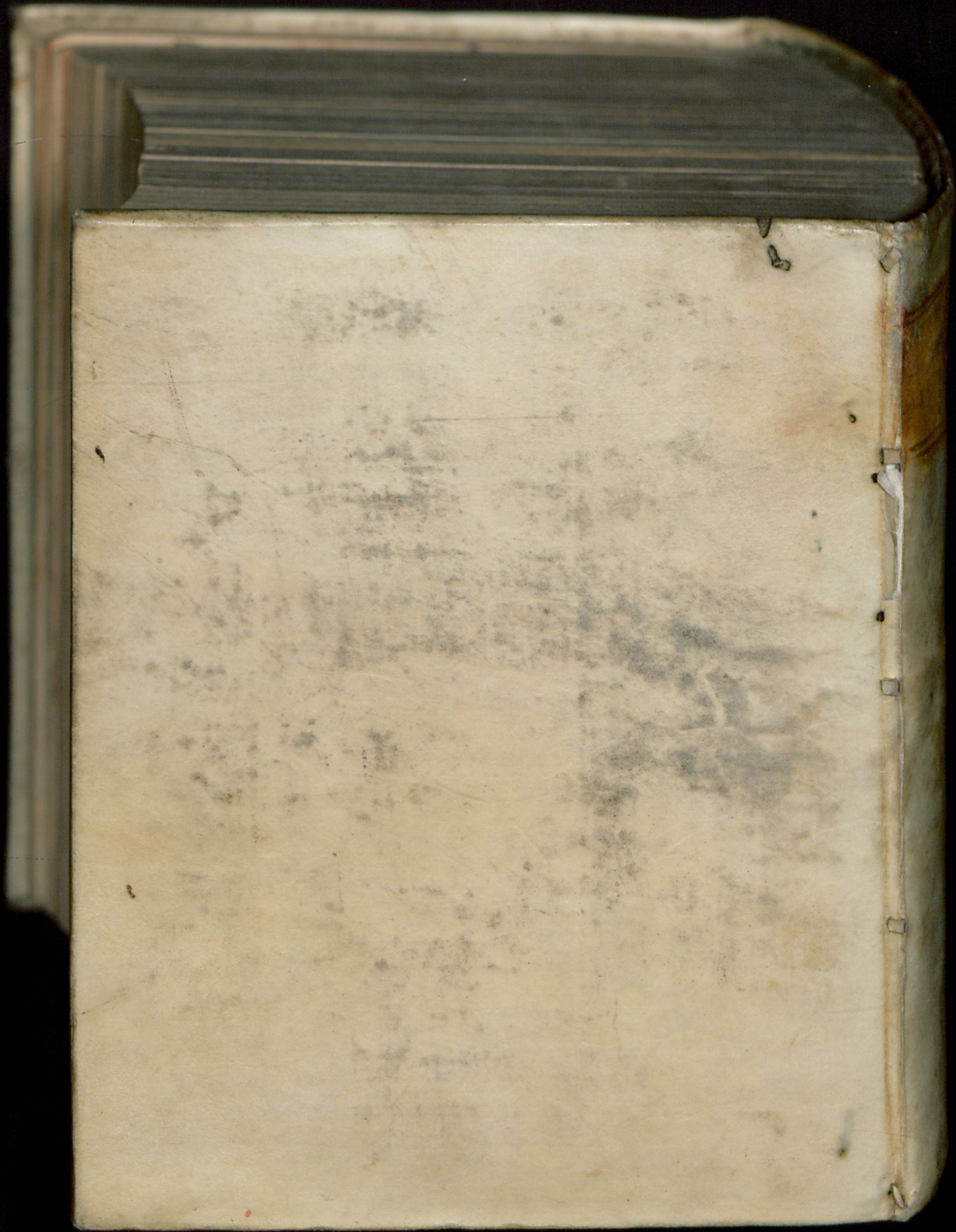
Handwritten mark

Detrov

Vb 17 *Hi 97*

356

Q. D. B. V.
DISPUTATIO THEOLOGICA II.
DE
**GENUINO ET
HARMONICO SENSU
DICTORUM**

Exod. XX. 5. & Ezech. XIIX. 19. 20.
apparenter sibi contradicentium,
Conciliationem eorum, ex aliorum sententia factam, expendens
Quam,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO atq; EXCELSISSIMO PRINCIPE ac DOMINO,
**DOMINO FRIDERICO
WILHELMO,**

REGNI PRUSSÆ ET ELECTORATUS BRANDENBURGICI HÆREDE, &c. &c. &c.

VENERANDÆ FACULT. THEOL. CONSENSU,
IN ACADEMIA REGIONONTANA,

Placide eruditorum ventilationi sistant,
PRÆSES

MICHAEL SCHREIBER,

S. Theol. Doct. & P. P. Ordin. Consiliar. Consistorial. Eccles.
Cathedral. Cniphosianæ Pastor ac Bibliothecar. Wallenrod.

Et Respondens
JOHANNES FRIDERICUS KOESLING,

Tapiav. Prussus,

ad d. Decembr. A. MDCCXI.

IN AUDIT. MAX. Horis confectis.